

7. Аль-Бехеси Ваил. В Украине не помешало бы создать исламский банк. — <http://www.kontrakty.com.ua/show/rusarticle/12/3520043587.html>;

М. М. Шаповалова

Центр наукових досліджень Національного банку України, м. Київ

РОЛЬ МІКРОКРЕДИТУВАННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Успіхи макроекономічного зростання, які спостерігаються в Україні останніми роками, дещо запаморочили голову політикам та деяким економістам. Високі показники зростання реального ВВП, після багатьох років його падіння, викликали ейфорію нескінченного успіху. Безперечно, досягнення є, але навіть з макроекономічної теорії відомо, що розвиткові ринкових економік притаманна циклічність, пов'язана з необхідністю глибоких трансформаційних структурних змін, потрібних для нового витка економічного піднесення. Можливості пом'якшення криз розвитку залежать від здатності органів державної влади заздалегідь скорегувати економічну політику таким чином, щоб сьогоденні рішення не тільки не завадили майбутньому економічного розвитку, а й створили б умови для його сталості.

Найслабшим місцем у факторах економічного зростання України, між іншим, як і багатьох країн з перехідною економікою, особливо вихідців з радянського табору, є її орієнтація переважно на зовнішні ринки. Частка експорту у ВВП в Україні в поточному році становить близько 70 відсотків. На жаль, експортно орієнтовані галузі не можуть забезпечити сталого економічного розвитку країні, оскільки часто зазнають суттєвих втрат від зовнішніх шоків, пов'язаних як з ціновими, так і з кон'юнктурними коливаннями на світових ринках. Держави, політика економічного розвитку яких спирається на високоризиковані зовнішні ринки, завжди мають глибокі циклічні коливання та нестійкий економічний розвиток, який більше залежить від зовнішніх, ніж від внутрішніх чинників, корегувати та керувати якими уряди майже не в змозі.

Економіка України історично мала багатоукладну структуру, притаманну їй через геополітичну та геофізичну сутності. Проте під час економічної трансформації перехідного періоду вона втратила цей багаторічний здобуток та перетворилась на слабо диверсифіковану економіку з майже відсутнім середнім та малим бізнесом, орієнтовану на задоволення внутрішніх потреб суспільства. Але саме цей бізнес у розвинених країнах слугує своєрід-

ним амортизатором під час зовнішніх та внутрішніх криз, як найбільш гнучкий та такий, що швидко пристосовується до мінливих умов. Завдяки його розвитку були поліпшені умови для бізнесу в депресивних, аграрних, малонаселених і рекреаційних регіонах. За допомогою малого та середнього бізнесу в розвинених країнах створюється більше половини ВВП, а в Європейському союзі — близько 70 %. Малий бізнес надає робочі місця для 45—55 %, а в Японії — майже 80 % населення. І саме цей бізнес створює середній за доходами клас, який має стабільний платоспроможний попит та забезпечує сталий економічний розвиток.

Для відновлення середнього класу в Україні необхідно створити сприятливі умови для малого та середнього бізнесу. Це насамперед спрощені умови його реєстрації, звітності та оподаткування, допоміжна мережа юридичних консультацій та навчальних програм для тих, хто починає їм займатися. В деяких країнах держава надає безкоштовну інформаційну підтримку підприємцям з приводу постачальників та покупців продукції. Але будь-яка бізнесова справа потребує початкового капіталу, який в умовах відірваності банківського сектору від малого бізнесу є для нього найбільш важкодоступний. Цей клас позичальників є обтяжливим, ризикованим, високовитратним, а тому непривабливим для великих банків. Позичальники здебільшого не мають надійної застави, доброї кредитної історії та навіть професійних фахівців у галузі фінансового планування, здатних самостійно підготувати добре аргументовані для отримання кредиту документи. Фахівці банків вимушені не тільки займатися притаманними їм справами, а й витратити час на додатковий ретельний економічний та фінансовий аналіз підприємства-позичальника. Національна освіта майже не готує фахівців, що володіють сучасними технологіями в галузі мікrokредитування. Ставки по мікrokредитах досягають 50 % та більше, що майже позбавляє підприємців можливості позичати під розвиток власного бізнесу, особливо виробничного. Водночас банки несуть суттєві втрати від неповернення кредитів і майже не мають захисту від неповернення позик, що примушує їх підвищувати відсоток.

У більшості розвинених країн початкові витрати на підтримку малого та середнього бізнесу бере на себе держава. За підтримки держави в них створені спеціалізовані фінансові та страхові банкові та не банкові установи, часто неприбуткові, основним завданням яких є підтримка малого та середнього бізнесу. Спеціалізовані кредитні інститути здійснюють програми сприяння за рахунок державних коштів через комерційні банки, не створюючи

їм конкуренції, а навпаки підтримуючи їх фінансову базу. Так, у Німеччині підтримку малого та середнього бізнесу доручено двом банкам сприяння KfW та Компенсаційному банку, які об'єдналися в «Групу KfW», урядом Франції в 1997 р. створено банк сприяння розвитку BDPME, в якому 50,5 % коштів уряду, в Іспанії — це кредитна установа ICO, яка виконує середнє та довгострокове фінансування підприємств через комерційні банки та безпосередньо підприємств, в Мексиці — банк індустріального розвитку Nacional Financiera, в Бразилії — Бразильський Національний банк розвитку, в Люксембурзі — спеціалізований банк у сфері фінансування інвестицій та експорту SNCI. Кожний з них має свої особливості, але їх об'єднує спрямованість на кредитування малого та середнього бізнесу.

З огляду на викладене ще раз хочу звернути увагу, що для сталого економічного розвитку України уряду вкрай необхідно приділити особливу увагу підтримці малого та середнього бізнесу, який створює джерело стабільного зростання за рахунок як внутрішнього виробництва, так і міцного середнього класу споживача. Всі питання підтримки та виховання цього класу лежать в площині спільних рішень законодавчої та виконавчої влади, створення умов для мікрокредитування, навчання сучасним технологіям, лібералізації та державної всілякої підтримки. Наступний рік оголошений роком мікрокредитування, тому всі гілки влади повинні віддати належне цьому класу, який у майбутньому забезпечить Україні сталий економічний розвиток.

С. П. Прасолова

Полтавський університет споживчої кооперації України

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ РЕІНЖІНІРИНГУ ПРОЦЕСУ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Основою економічних успіхів сучасної країни є надійна макроекономічна стабільність, яка забезпечується відповідним розвитком банківської системи. Ефективне ж функціонування вітчизняної банківської системи в умовах трансформації економіки України у світовий фінансовий простір великою мірою залежить від розширення можливостей власного розвитку, перш за все, за рахунок підвищення прибутковості діяльності банків.